

ספר
אורחות שלמה

ספר זיכרון לע"נ
האי גברא רבא מיקירי קרתא דירושלם
איש החסד ורב הפעלים
רבי שלמה בן הר"ר בנימין סיאני זצ"ל
נלב"ע כ' סיון תשנ"א

שנת התשנ"ב לפ"ק

וְהָיָה כִּי יִשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת-קוֹל אֶתְנָחֵם וְיִשְׁמַע אֶת-קוֹל אֶתְנָחֵם
 עֵינַי בְּוִתְקָרָח שֵׁם יֵי הַדְּבָרָא וְהָיָה אֵלָיו לְשׁוֹן בְּשִׁלְיָה אֵיךְ שׁוֹחֵן
 אֵל תַּמְלֵחַ תְּנִי רִבְנָן חֲבֵרֹת תִּזְנֵן תַּמְלֵחַ שְׁחָרֵית שֶׁן וְיִשְׁמַע
 חֲבֵרֹת מְבֹרָךְ אֵל הַמִּקְוֶה אֲשֶׁר לְמַדְּוֹ שֵׁם אֲתַמַּט יֵי תִרְגַּם
 וְיִשְׁמַע קָדִים יֵי וְיִשְׁמַע הוּא אֲנֹכִי וְיִשְׁמַע פִּתְחֵם וְיִשְׁמַע וְיִשְׁמַע
 מִנְחָה שֶׁן וְיִשְׁמַע זֵיתָן לְשׁוֹחֵן שְׁחָרֵית שֶׁן תַּמְלֵחַ שֶׁן תַּסְסָה לֵי
 לְעֵי טוֹעֵפֹת וְלִפְטֵי יֵי וְיִשְׁמַע שִׁיחוֹ וְעַקֵּב תִּיחֵן תַּמְלֵחַ נִרְדַּת שֶׁן וְיִשְׁמַע
 בְּמִקְוֶה וְיִשְׁמַע שֵׁם וְיִשְׁמַע חֵל הַתַּמְלֵחַ בְּעַד הַעֵשׂ חֵזָה וְיִשְׁמַע תַּמְבַּע בֵּי
 וְיִשְׁמַע תִּיקָם בְּרִיכוֹת תַּתְּמַלֵּךְ הַזָּחַת בְּרִיכָה רַחֲשׁוֹת שְׁתִּים וְחֲרִבְעִים
 תִּיבּוֹת כִּנְגַד וְחֲעֵשֶׁךְ לִבְנֵי הַדּוֹל שׁוֹדֵדָה מִמִּנּוֹ הוּזָה וְיִשְׁמַע חֲבֵרֹת לְעַלְעֵל
 וְיִשְׁמַע כִּי וְיִשְׁמַע וְיִשְׁמַע כְּמִקְוֶה שֶׁן שְׁתִּים וְחֲרִבְעִים וְיִשְׁמַע וְיִשְׁמַע
 וְיִשְׁמַע בְּרִיכָה רַחֲשׁוֹת חֲתִי מִמִּן שְׁחָרֵית וְחֲעֵשֶׁךְ לִבְנֵי הַדּוֹל זֶה שְׁחָרֵית
 שֶׁן חֲבֵרֹת מִן וְחֲחֵלְטָה בִי וְפִתְחֵם מִים כִּנְגַד שֵׁם בִּן שְׁתִּים וְחֲרִבְעִים חֲתִי
 וְכָל חֲבֵרֹת שְׁחָרֵית בְּרִיכָה רַחֲשׁוֹת אֵין בְּתַחֲלָתָן כְּרוֹךְ לְבִישׁוֹת מְנוֹסוֹת לֵי
 לְרַחֲשׁוֹת וְכָל בְּרִיכָה שְׁחָרֵית מְנוֹסָה לְחֲבֵרֹת אֵינָה יִרְדּוֹת כְּרוֹךְ בְּתַחֲלָתָהּ
 בְּרִיכָה שְׁתִּים מִטֵּן תִּיבּוֹתֶיהָ בְּמִטְוֵן תִּיבּוֹת שְׁחָרֵית מִיִּקְוֶה שֶׁן
 שְׁחָרֵית מִתֵּם וְיִשְׁמַע מִמִּן שֶׁן וְיִשְׁמַע חֲתִי וְיִשְׁמַע חֲטוֹב וְיִשְׁמַע חֲטוֹב
 מִתֵּם חֲתִי וְיִשְׁמַע חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב
 עֵינַי זֶה חֲטוֹב
 אֵין חֲטוֹב
 חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב חֲטוֹב

הרה"ג יצחק רצאבי שליט"א

מח"ס ש"ת עולת יצחק

בני ברק

מניין התיבות בתפילת שמונה-עשרה

על פי מהר"ז הרופא במדרש-החפץ ובנימוקיו על הרמב"ם כת"י

יש קבלה קדומה ביד הראשונים דורשי רשומות איש מפי איש עד אנשי כנה"ג, במניינם של תיבות ואותיות התפילות והברכות שתיקנו, רמזיהם וסודותיהם. וממנה גדר שלא להוסיף או לגרוע מאומה, כי הכל מכוון במספר במשקל, ונמצא המשנה ידו על התחתונה. בקונטרס מילי דברכות (הנדפס בתחילת ספר פסקי מהרי"ץ כרך ב') הארכתי בס"ד בבירור שרשי קבלה זו ויסודותיה, עם דעת החולקים עליה:

וראיתי לרבי זכריה הרופא וצוק"ל בספרו מדרש החפץ פרשת חיי שרה, שהביא גם-כן מניין התיבות בברכות שבתפילת שמונה עשרה כנגד מה נתקנו, וכן בפירושו על הרמב"ם פרק א' מהלכות תפילה. לקמן נברר בס"ד שהרז"ה לקח עיקר דבריו מן הטור אורח חיים סימן קי"ג ואילך, אלא ששינה קצת כדי להתאימו לנוסח תימן. לפיכך ראיתי כי טוב להעתיק דבריו כצביונם, מתוך ספר מדרש החפץ כת"י שלפני, והשויתיו למה שהועתק מכת"י אחר ונדפס בסוף ס' שולחן הקריאה דף קנ"ב קנ"ג, להר"ר דוב דוד ריפמאן מוילנא, ונדפס בברלין ה'תרמ"ב. [אגב, הוא לא היה בקי בלשון ערבי, לפיכך לא ידע שר' זכריה בן שלמה הרופא הוא עצמו יחיא בן סלימאן בלשון ערבי, וחשב כי שניים הם] וגם עפמ"ש בפירושו על הרמב"ם, כי על פי שנים עדים או שלשה עדים יקום דבר. ובהערות למטה ציינתי למה שכתוב בטור בשינוי ממה שכתב הרז"ה, והוספתי מה שכתבו עוד בכמה ספרים בטעמי מניין התיבות עם שינויי נוסחאותיהם כל מקום לפי מנהגו, הלא המה ארחות חיים וכל-בו, תולעת יעקב, מטה משה, סידור חסידי אשכנז, סידור האר"י, סידור בית יעקב להיעב"ץ, שער הכולל, אוצר התפילות ועוד. מלבד כל האמור, עיין עוד בעניינים אלו בספר דרכי חיים ושלום מנהגי מהרח"א ממונקאטש, ובס' שולחן הטהור, ובס' ערוך השולחן סימן קי"ב סעיף ד'. [והנה ערכתי כל זה לפני שנים רבות, טרם נדפס מדרש החפץ בשנת ה'תשמ"א, וכעת אין הפנאי מסכים לעיין שוב לפיכך משנה ראשונה לא זזה ממקומה]:

לשון מהר"ז הרופא במדרש החפץ כת"י:

ויצא יצחק לשוח בשדה, אין שיחה אלא תפילה.

תנו רבנן. אברהם תיקן תפילת שחרית שנא' וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'. תרגם, בצלו קדם ה', וכה"א ויעמוד פנחס ויפלל. יצחק תיקן תפילת מנחה, שנא' ויצא יצחק לשוח בשדה. ואין שיחה אלא תפילה, שנא' תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. יעקב תיקן תפילת ערבית, שנא' ויפגע במקום וילן שם, ונא' ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תפגע בי א.

ורבותינו תיקנו התפילה הזאת. [נ"א, תיקנו נוסח הברכות של תפילה הזאת]:
 ברכה ראשונה שתיים וארבעים תיבות, כנגד ואעשך לגוי גדול שיסודה ממנו
 הוא, וברוך אברם לאל עליון ופסוק כי ידעתיו. ויש בג' פסוקים אלו מ"ב
 תיבות, ועניינם ועניין ברכה ראשונה אחד כמ"ש ואעשך לגוי גדול וכו' זה
 שאומרין אלהי אברהם וכו'. ותחילתה ב"י וסופה מי"ם כנגד שם בן מ"ב אותיות
 ב'. וכל הברכות שאחר ברכה א' אין בתחילתן ברוך, לפי שהן סמוכות
 לראשונה, וכל ברכה שהיא סמוכה לחברתה א"צ ברוך בתחילתה ג):

ברכה שנייה מניין תיבותיה כמניין תיבות של ד' פסוקים שהוסדה מהם, והם
 מטר שנא' יפתח ה' לך את אוצרו הטוב. פרנסה דכתיב פותח את ידיך וכו'.
 תחיה דכתיב וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם עמי וגו'. (חיים) [חיה ד']
 דכת' ויזכור אלהים את רחל וכו', ויש (בשלשה) [בארבעה] פסוקים אלו אחת
 וחמישים תיבות. סימנם מפת"ח מ'טר פ'רנסה ת'חיה (ח"יים) [ח"יה] ה):

(א) ברכות דף כו: עיי"ש.

(ב) טור סוף ס"י קי"ג עיי"ש. ובארחות חיים הלי תפילה (מאות י"ז עד אות כ') ובכל בו (ס"י י"א),
 באבות מ"ב (אותיות) [תיבות] כנגד שם בן מ"ב [ע"כ אז"ל שצריך לוי ברכה זו בכוונה גדולה יותר
 משאר הברכות]. ובכל בו ס"י קכ"ב, אבות יש בה מ"א תיבות לבד מאברהם בתרא שאנו מן המניין
 שכבר הוזכר, כנגד ל"ו אותיות שבפס' ואעשך לגוי גדול, וה"א מאברהם, הרי מ"א. ועם אברהם יש
 בו מ"ב תיבות כנגד שם בן מ"ב, ע"כ צריך לאמרה בכוונה גדולה. והיעביץ כתב, זאת הברכה
 ראשונה בסדר וקודמת במעלה וכו' תיבותיה מ"ב כמניין גדולה שהיא חסד (כל ישראל שווין בה)
 כשם אלקי כלי אמצעי שבחסד לאברהם ע"כ. ולא ראה נוסחת תימן דבה ט"ל תיבות בלבד, ועיין
 להלן.

(ג) טור ריש ס"י קי"ג וקי"ד. וברמב"ם ריש פ"א מהלי ברכות.

(ד) במדרש החפץ בשני ההעתיקים כי חיים, אך בפירושו על הרמב"ם כתוב חיה, וכצ"ל כדמייתי מקרא
 דויזכור וגו' ויפתח את רחמה, וכ"ה במקורו בטור (ועיין בפרישה שם אות א', ובאליה רבא). וכ"ה
 במקור יסוד הדברים בתענית דף ב. ג' מפתחות בידו של הקב"ה וכו' מפתח של גשמים ומפתח של
 חיה ומפתח של תחיית המתים וכו'. במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה וכו'.

(ה) טור ריש ס"י קי"ד. ובארחות חיים וכל בו (שם), גבורות מ"ט תיבות כנגד מ"ט אותיות שיש בגי
 פסוקים שביחזקאל שמדברים על תחיית המתים ואלו הן, לכן הנבא, וידעו (וידעתם) כי אני ה'
 בפתחי. ונתתי רוחי. וכשאומרים הגשם יש בה נ"א תיבות כנגד נ"א ת"י שיש מן ונתתי מטר ארצכם
 עד נותן לכם. ובתועלת יעקב למהר"ם גבאי, חסידי אשכנז אומרים שבשלש ראשונות יש ק"ז תיבות
 (כ"ה בטור ס"י קי"ג). ומדברי רשב"י ע"ה נראה שאינן אלא ק"ה תיבות. דמר מנה בברכת מחיה
 המתים נ"א תיבות, ומר מנה מ"ט. ונ"י דמר מנה משיב הרוח ומוריד הגשם, ומר מנה מוריד הטל.
 ומה שמנה רשב"י ע"ה מוריד הטל לפי שאפי' בימות הגשמים אם אמר מוריד הטל אין מחזירין
 אותו לפי שהוא סימן ברכה וטל לא מיעצר (תענית ג'): ועוד טל גימטרי הויה אחד. והנה בברכת מגן
 יש בה מ"ב תיבות לפיכך פותחת בבי"ת ומסיימת במ"ם, ואמר רשב"י שהוא שם של מ"ב ע"כ.
 והיעביץ כתב, אתה גבור מניין תיבותיה מ"ט (לדברי זוהר חדש פרי תרומה, ולרי' יחיאל (טור ס"י
 קי"ג) נ"א. ולא פליגי, מר מני דקיץ ומר דחורף) ברזא דחמשין תרעין חסר חד מחמת שרשה שבבינה.
 ובזו ג"כ כל ישראל שווין, חוץ ממוריד הטל דבימות החמה שבני אשכנז אין אומ' אותו, והעיקר
 לאמרו כדעת גדולי הפוסקים והזוהר והאר"י ומנהג ספרדים ע"כ. וע"ע בסי' שער הכולל (על נוסח
 חב"ד מהגר"ז) פ"ט אות ה'. ובנוסחת תימן מ"ח תיבות בברכה זו כדלהלן.

ברכה שלישית יש בה י"ד תיבות, כמניין הפיסוק שהוסדה ממנו, שהוא וקרא זה אל זה ואמר קדוש וכו' (א):

רביעית יש בה י"ז תיבות כמניין הפיסוק שהוסדה ממנו שהוא, ואתה תדבר אל כל חכמי לב. ועשו אותה ראש לאמצעיות שיש בה זכרון הדעה והבינה, ואלמלא הדעה והבינה לא היתה כוונה לעבודה. ולפי שאין הבדלה אלא בדעה, קבעו ההבדלה בה (ב):

חמישית מניינה ט"ו כמניין פיסוק, יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו. ותחילתה ה"י וסופה ה"י רמז לעשרת הימים שמר"ה ועד יוהכ"פ שהם יפים לתשובה. ולמה אמרו בה השיבנו אבינו וכך סלח לנו אבינו, משא"כ בשאר הברכות. שהאב מלמד את בנו וסולח לפשעיו. וכנגד ועוד בה עשיריה, וכנגד ובשוב רשע מרשעו (ג):

(ו) טור סוף ס"י קי"ד, ובארחות חיים, קדושת ה' יש בה בלדור ודור כ"ב תיבות כנגד כ"ב אותיות התורה. וכן בנקדש את שמך. וכן באתה קדוש. ובמקום אחר מצאתי באתה קדוש י"ד ת"י כנגד י"ד ת"י שבפסוק וקרא זה אל זה. ובכל בו יש בלדור ודור כ"ז אותיות כנגד כ"ז אותיות התורה וכן בנקדש שמך וכן באתה קדוש. ויש אומי שאין היחיד אוי לדור ודור נגיד גדלך, אלא לדור ודור אתה קדוש וכו'. והיעב"ץ כתב, אתה קדוש, מניין ת"י ביחיד י"ד (וכל ישראל שווין בה) נגד שם הוי"ה שרחבו ד' אותיות וגבהו י' במילואו וי' ספירות. שהוא רשות יחידו של עולם. ונוסח שאוי ש"צ יש בו ע"ב תיבות כהוי"ה במילוי יודיין.

(ז) טור ריש ס"י קט"ו. וכן בארחות חיים ובכל בו, י"ז תיבות כנגד פסי ואתה תדבר אל כל חכמי לב. [וכן בפסי וכל אשה חכמת לב]. ובאוצר התפילות דף קס"ד ע"ב, במטבע ברכה זו י"ז תיבות, גימטריא טוב, ובו סי' אותיות עד חוץ הדעת, נגד סי' מסכתות שיתא סדרי שצריכין חנינה, דלאו כל אדם זוכה ללמדם, י"ז תיבות, כנגד י"ז חכמה שבקהלת. ועיי"ע בסידור חסידי אשכנז דף ק"ט בהערה ל"ח ובדף קי"ד. והיעב"ץ כתב, אתה חונן, (בשבלי הלקט) כשלימד גבריאל את יוסף עי' לשונות (ובפרקי דר"א, ראו עליונים שמסר שם המפורש למרע"ה) אמרו חונן הדעת [עיין קונטרס מילי דברכות סימן ו' ד"ה ומצינו. יב"ן]. ונ"ל שברכה זו בסוד הדעת. ושתי אגדות הנ"ל לדבר אחד נתכוונו, כי מרע"ה הוא בסוד ת"ת הנעלם שהוא הדעת כנודע. ויוסף סוף משך הוא"ו גוף וברית. בחינת צדיק כי טוב. והוא בסיום קו האמצעי עץ הדעת טו"ב (וכן שמא דגושפנק"א עולה טו"ב). וראה דבר פלא כי כן מספר תיבות הברכה עולה טוב בשווה ע"כ. ובספר שער הכולל פ"ט אות י"א כתב, אתה חונן, יש בה י"ז תיבות (טור, כל בו). וכ"כ בסידור המקובל ר"י קאפיל שיש בברכה זו י"ב תיבות לבד חתימת הברכה ועם החתימה הוי ג"כ י"ז. ובסידור האריז"ל כתוב שיש בברכה זו י"א תיבות כנגד י"א יריעות עזים, וכן הובא בילקוט חדש ערך תשובה ס"י קל"ח בשם סי' הכוונות עיי"ש עוד כמה רמזים. ואעפ"כ גם בסידור האריז"ל י"ז ת"י. וצ"ל שבברכה הזאת נמצאו י"א תיבות ידועות לחכמי הקבלה שהם נגד י"א יריעות עזים ע"כ. אבל יותר נראה לומר דהכוונה י"א תיבות עם הכולל דהו"ו י"ב ולא מנה תיבות החתימה וכבסידור ר"י קאפיל ועיין עוד בדברינו להלן בפנים ד"ח כיוצא בזה על מנין עם הכולל.

(ח) טור ס"י קט"ו. ובא"ח, תשובה יש בה ט"ו ת"י כנגד ח' אוויריים וז' ריקיעים, לפי שגדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד וכו'. ז' אווירים בין ריקיע לרקיע וז' ריקיעים הרי י"ד. וכסא הכבוד למעלה מהן הם ט"ו. ומצינו כמה פסוקים שמדברים בתשובה שיש בהם ט"ו ת"י יעזוב רשע דרכו, וכן בשוב רשע וכמה אחרים ע"כ. ועיין באוצר התפילות דף קס"ו ע"ב. [ובפירוש הרז"ה על הרמב"ם ליתא התיבות שבסוף, וכנגד ועוד וכו' וכנגד ובשוב וכו'. וכן בהעתק ממדרש החפץ שבסוף ספר שלחן הקריאה. ובהעתק שבפנים נכתבו תיבות אלו שלא במקומן, שהי"ל לכתבן אחר תיבות ואיש

ששית, סלח לנו, שאחר תשובה סליחה שנא' וישוב אל ה' וירחמהו ואל
אלהינו כי ירבה לסלוח ט):

שביעית ראה בעניינו, מתוך שאנו עתידין ליגאל בשביעית, שבמוצאי
שביעית בן דוד בא י):

שמינית רפאינו, שהמילה בשמיני, ויש בה כ"ג תיבות יא) כמניין אותיות
פיסוק כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא (משלי ד, כ"ב) וכנגד כ"ז
פיסוקים שבפרשת מילה יב):

תשיעית ברכינו, יש בה ל' תי' כנגד תיבות שבפיסוק, יפתח ה' לך את אוצרו
הטוב ושבפותח את ידך יג):

און מחשבותיו. וכנראה היתה זו הגהה בגליון והכניסה הסופר שלא במקומה, ועיין להלן אות י"ט].
והיעב"ץ כתב השיבנו ברכה זו תיבותיה ט"ו (כולנו שווין בה) כמספר שם יה שהוא בחכמה כנודע
גם הוא בבניה כנ"ל וזשה"כ אם עוונות תשמר יה וכו'.

ט) טור שם מגמי מגילה דף יז, ולא נתן טעם למניין תיבותיה. ובא"ח וכל בו סלח כי תיבות כנגד כי
פעמים שכתוב בתורה ונסלח וסלחת. והיעב"ץ כתב, סלח כי תיבות גימטי כתר, כי הסליחה מהכתר
הוא ארך אפים. ולספרדים מלה אחת יתירה, גם היא ישרה, ס"י א"ך טוב מכוונת לזה כי הוא גימטי
שם אהי"ה שהוא בכתר כידוע וכו' ע"כ. וכ"כ בסידור האר"י שיש בה כ"א תיבות. וכן בטוחת תימן.

י) טור שם ממגילה שם. וגם כאן לא נתן טעם למניינה. ובא"ח וכל בו ואולם יש בה י"ו תיבות [בכל
בו ס"י י"א, י"ח תיבות, ובס"י קכ"ב, י"ז תיבות] כנגד פסי ונצעק אל ה'. ובאוצר התפילות דף קס"ז
ע"א מובא מפירוש מחזור כל בו בזה"ל, ברכה זו מתחיל בסמ"ך ומסיים בחי"ת גימטי חיים למי
שנסלח עוונותיו בזכות התורה הנקראת חיים, והיא כנגד אברהם בעל חסד וסליחה וכו'. והיעב"ץ
כתב, ראה י"ח תי', גם זה מספר מכוון מאד לכוונת עניין הברכה, כי ידוע ח"י הוא הגואל. ונוי
הספרדים נשתנה קצת בזו ע"כ. ובשער הכולל כי שיש בה י"ט תיבות. ובנוי תימן י"ז הוי"ן. ועיין
לעיל מהכל בו.

יא) כן הוא בפ"י על הרמב"ם כ"ג, וכן בהעתק ממדרש החפץ שבסוף סי' שלחן הקריאה, אבל בכת"י
מדרש החפץ שלפני כ"ז. ולכאורה הוא ט"ס וכצ"ל כ"ז כדמוכח מקרא דאייתי, וכ"ה בטור. אלא שכן
הם כ"ג ת"י בנוסח תימן א"כ אין זה טעות סתם ועיין להלן אות כ'. ובאוצר התפילות דף קס"ח ע"ב
בשם פ"י מחזור כל בו, בברכה זו יש כ"ז תיבות, לפיכך אין לוי אלהינו, רק רפאינו ה' ונרפא ר"ת
רי"ו שם של ע"ב רי"ו אותיות ע"כ. אבל הא"ר כי שברמב"ם איי ת"י אלהינו, רק שהרמב"ם ל"ג ת"י
מלך כי אל מלך רופא אלא כי אל רופא וכ"ה באבודרהם, וא"כ יש כ"ז תיבות אף שאומ' רפאינו ה'
אלהינו וכו'.

יב) טור ס"י קט"ז. [ותיבות אחרונות וכנגד כ"ז פיסוקים שבפ"י מילה, ליתא בפ"י על הרמב"ם, ובהעתק
שבס"ס שלחן הקריאה]. ובא"ח וכל בו, רפואה כ"ז ת"י כנגד כ"ז אותיות התורה, וכן בפסוק בתורה
ורפואה [ר"ל פסי שמדבר על התורה וקורא לה רפואה] יש בו כ"ז אותיות רפאות תהי לשרך, וכן
בפסי כי חיים הם למוצאיהם, וכן בפסי והיה אם שמוע תשמע לקול ה' יש בו כ"ז ת"י. ועיין בסידור
חסידי אשכנז עמי ק"ח הרבה רמזים כנגד כ"ז תיבות הללו. והיעב"ץ כתב, רפאינו כ"ז ת"י כמניין
אותיות לשה"ק. והוי"ה עם התיבה שהוא בחסד ע"כ. ובשער הכולל כתב כ"ח ת"י. ובנוסח תימן כ"ג
ת"י ועיין להלן.

יג) טור ריש ס"י קי"ז. וכן בא"ח וכ"ב, ברכנו ל' ת"י כנגד יפתח ה' לך וכנגד פותח את ידיך שיש בין
שניהם ל' תיבות. ובאוצר התפילות דף קס"ט מפי מחזור כל בו, מתחלת בבי"ת ומסיימת במ"ם,
שם של מ"ב וכו'. והברכה זו ל' תיבות וכו'. והיעב"ץ כתב, ברכ' כ"ח ת"י (הספרדים מאריכים בה
קצת, ונראה שהוא תוספת מחודש). סימן לדבר כ"ח וגבורה. ובחרף ל' ברזא דשלשים שנה (עילאין
דחזא יחזקאל) ע"כ. ובשער הכולל כתב בקי"ץ ל"ו ת"י ובחרף ל"ח. ובנוי תימן בקי"ץ כי תיבות,

עשירית, תקע בשופר גדול לחרותינו, שאחר הברכה קיבוץ גליות בתקיעת שופר, שנא' והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים. ויש בה כ' תי' כנגד תיבות שבפיסוק וביום שמחתכם יד):

אחת עשרה, השיבה שופטינו, שאחר קיבוץ גליות יחזור המשפט טו):
 שתים עשרה, קללת המינים, שכיון שנעשה המשפט יאבדו המינים טז). ויש בה כ"ב תי', כנגד כ"ב אותיות שכפר בהן המשומד יז):
 שלש עשרה, על הצדיקים אחריה, לקיים וכל קרנות רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק. וכולל צדיקים וגרים בה, מניין שנא' מפני שיבה תקום, וכי יחי וכי יגור אתך גר, שנא' יבואו בני ישראל ובקשו את אלהיהם ואת דוד מלכם. ובה עשרים תי' כנגד כ' שבפס' כי נחם ה' ציון יט):

יד) טור ס"ס קי"ז. וכן בא"ח, גליות כי תי' כנגד פס' וביום שמחתכם. ובאוצר התפילות דף קי"ע ע"ב מפיי מחזור כל בו, כי תי' לרמוז שבזכות אברהם שהעיר האמונה בהי לעשרים דורות נזכה לקבץ גליותינו. והיעב"ץ כתב, תקע כי תיבות במספר (לספרדים כ"ב) כמנין יו"ד דהוי"ה עם מילואו. וכשם אהיה עם הכולל. כי הוא בת"ת כשמתעלה בבינה, שהוא השופר הגדול כנודע וכו' ע"כ. ובנוי תימן כ"א תי' וכ"כ בסידור האר"י.

טו) טור ריש ס"י קי"ח מגמי מגילה יז: ולא כתב טעם למנין תיבותיה. ובכל בו יש בה כ"ז תיבות כנגד כ"ז תי' שיש בגי פסוקים ואשיבה ידי עליך, ואשיבה שופטיך, ציון במשפט תפדה. ועיין אוצר התפילות קע"א ע"ב. ובמטה משה ח"א ס"י קמ"ג חיפשי חפש מחופש באמתחות נוסחות הסידורים אשכנזים וספרדים ולא מצאתי בברכה זו רק כ"ז תיבות, ונראה לי שהם כנגד גי פסוקים, ואשיבה שופטיך וגוי ציון במשפט תפדה וגוי ושבר פושעים וגוי ע"כ. והיעב"ץ כתב, השיבה כ"ה תי', שווה לכל ישראל. היא בסוד המלכות (הנקראת כה כנודע שבה נתנבאו כל הנביאים) דבוקה בת"ת. כי אז היא בסוד ב' המאורות הגדולים והיה אור הלבנה כאור החמה וזה השיבה שופטינו כבראשונה וכו' ע"כ. וכ"ה בסידור האר"י כ"ה תי', וכ"ה בס' מטה משה ס"י קמ"ג. ובנוי תימן כ"ג תיבות.

טז) טור ס"י קי"ח ממגילה שם.
 יז) אך בטור שם כ', יש בה כ"ט תיבות לפי שכופרים בתורה שיש בה כ"ז אותיות ובתורה שבכתב ובתושבע"פ. ולפי חשבון זה אין לומר כל אויבינו, אלא ותכניעם במהרה וכו' ע"כ. ובא"ח וכל בו, רשעים ל"ב תיבות לפי שהם כופרים מבי"ת של בראשית עד למ"ד לעיני כל ישראל, וזה ל"ב, והמינות תלוי בלב. ובא"ח מוסיף, ובמקום אחר מצאתי שיש בה כ"ט תיבות לפי שהמשומדים כופרים בתורה שאותיותיה כ"ז ותורה שבכתב הם כ"ט. והיעב"ץ כתב, ולמלשינים תיבותיה כ"ח בנוסח שלנו (ולטור כ"ט. נר' דגריס וכל אויבי עמך (ולא וכל אויביך) ולספרדים ל"א כחירגא דיומא. אי"נ לשון איל וכח) כי צריך לשבר כחם ע"כ. ובנוי תימן כ"ב תיבות.

יח) וסמיד ליה וכי יגור (טור).
 יט) בפירושו על הרמב"ם ליתא מתיבות וכולל צדיקים וכו' עד נחם ה' ציון. וכן בהעתק שבס"ס שלחן הקריאה. וכנראה היה זה הגהה בגליון, ומתיבות שנא' יבואו וכו', אין כאן מקומם, אלא להלן בברכת את צמח וכדא"י בטור שם מגמי מגילה. וצ"ל ישובו במקום יבואו. וחסר תי' ה' קודם תי' אלהיהם. וכמג שהוא בקרא בהושע ס"י גי פס' ה. ועי"ע לעיל אות ח' הגהה נוספת שנכנסה בכתי"י זה שלא במקומה. ובטור כתב דמנין תיבותיה מ"ב כמנין הפסוקים שיסודה מהם, וכל קרני וגוי מפני שיבה וגוי וכי יגור וגוי. ובארחות חיים וכל בו, צדיקים מ"ב תיבות כן בכל בו ס"י י"א, אבל בס"י קכ"ב כי מ"א תיבות, כנגד מ"ב [שם, מ"א] אותיות שיש בפס' ואברכה מברכך. [ותמצא בה כל האלפ"א בית"א לפי שהצדיקים מקיימים כל התורה כולה]. והיעב"ץ כתב, על הצדיקים תי' מ"ב,

ארבע עשרה, תשכון, יש בה י"ח תיבות כמנין הפס' בונה ירושלם (ה') (כ):
 חמש עשרה, את צמח, שאחר בנין ירושלם הקמת בית דוד (כא):
 שש עשרה, שמע קולינו. אחר הצמחת בית דוד באת התפילה שנא'
 והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפילתי (כב):
 שבע עשרה עבודה ואחריה הודייה, ואחר הודייה ברכת כהנים, שנא' וישא
 אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות העולה והחטאת והשלמים. שים
 שלום, שחותם כל הברכות בשלום שנא' ה' יברך את עמו בשלום (כג) עכ"ל מדרש
 החפץ:

* * *

ודבר ברור הוא שהר"ז הרופא העתיק כל דבריו בזה מהטור רק בקצת שינויים, ולא שגם לפניו
 וגם לפני הטור היה מקור דומה. והראייה שהלא הטור לא הביא המניינים של כל ברכה וברכה
 וכנגד מה ניתקנה רק רובם, אך כנגד זה בכל ברכה וברכה הביא טעם סידורה אחר חברתה כפי
 מה שנתבאר בגמ' מגילה דף יז: מה ראו לומר בינה אחר קדושה וכו' ומה ראו לו' רפואה בשמינית

כשם אלוה שבמלכות הנקראת באר במלוי אלוה ע"כ. ובשער הכולל מ"ד תי', ובנוסח תימן מ'
 תיבות.

(כ) **ובטור** כתב, ובה כ"ד תיבות כנגד אותיות שבפסוק בונה ירושלם ה' נדחי ישראל יכנס. ונוסח
 אשכנזים ולירושלם עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה כאשר דברת, וסמך לנוסח זה ממדרש דורשי
 רשומות שאומרים כי מניין ראשי תיבות של שמונה עשרה עולה אלף ות"ת כמניין המלאכים
 שמקבלין תפילותיהן של ישראל. ולפי הנוסח הזה יהיה החשבון מכוון ע"כ. ומשי"כ הרז"ה דייח
 אותיות יש בפסי בונה ירושלם. (ובהעתק שבס"ס שלחן הקריאה כתוב י"א, ונר' ט"ס), צ"ע דהן כ"ז
 אותיות. אבל משי"כ בטור כ"ד אולי צ"ל כ"ז. אך גם בארחות חיים ובכל בו כי כ"ד, ולא ידעתי לכוון
 המניין. ולומר שתיבת ה' חושב לאחד בלבד קשה לומר וצ"ע. והיעב"ץ כתב, ולירושלם כ"ד תי', נגד
 כ"ד צירופי אדנו"ת שהיא ירושלם של מעלה (לספרדים כ"ב, ס"י נשמחה ב"ך) ע"כ. ובסידור האר"י
 כ"ה תיבות. ובנוסח תימן י"ז.

(כא) **בהעתק** שבס"ס שלחן הקריאה הקמת מלכות בית דוד. ובפ"י על הרמב"ם, שקודם הקמת בית דוד
 בניין ירושלם. ובטור ובארחות חיים וכל בו כתבו דמניין תיבותיה כי כנגד פסי כי נחם ה' ציון.
 ועיין לעיל אות י"ח. וברוקח, בברכה זו כי תיבות נגד על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון כי תיבות, וכן
 רנו ליעקב שמחה. והיעב"ץ כתב, את צמח, כי תיבות, (כולנו שווין בה) כנגד גובה כי קומת דהוי"ה
 אהי"ה הוי"ה אדנ"י גימטי צמח. ובנוסח תימן, י"ד תיבות.

(כב) **בטור** ריש ס"י קייט מגמי מגילה. ולא נתן טעם למניין תיבותיה. ובא"ח וכ"ב, שמע קולינו ל"ה
 תיבות כנגד ל"ה תי' שיש מתפילה לדוד שמעה (ה' צדק) עד (זמותי בל) יעבר פי. ובא"ח מוסיף, כנגד
 ל"ה מליצי יושר שיש על ישראל. והיעב"ץ כתב, שמע קולינו ל"ה תיבות (לספרדים מ' במספר היא
 היא) כמניין שם הגבורה ושם בוכ"ו עם הכולל שהיא תפילה לעני וד"ל ע"כ. ובנוסח תימן כ"ה
 תיבות.

(כג) **טור** ס"י ק"כ וקכ"ב ממגילה. ולא נתן טעם למניין תיבותיהן. ובא"ח וכ"ב, רצה ל"ד תיבות כנגד ל"ד
 כהנים שהיו מקריבין פר ושעיר ואיל. מודים כ"ז כנגד כ"ז תיבות שיש בהודאת עזרא מן ובמנחת
 הערב עד ויט אלי חסד. שלום, כ"ה כנגד כ"ה אותיות שבפסוק ישא ה' פניו אליך. ובכל בו, יש בה
 כ"ג תיבות כנגד כ"ג אותיות שיש בפסוק ישא ה' ובפסי ושמו את שמי. והיעב"ץ כתב, רצה ל"ד
 תיבות כשם בוכ"ו בחילוף אהיה שהוא בנינה וכו'. ולספרדים מ"א ס"י א"ם לבניה. מודים, פ"ו
 תיבות (לספרדים י' יותר, למניין שלם) כשם אלהים שבגבורה. וכן היד ענף הגבורה. וזה מכוון מאד.

וכו'. אמנם הר"ז הרופא עיקר מטרתו בכאן היתה בשביל מניין התיבות, ועל כן השמיט מתחילה מלהעתיק טעמי סדר הברכות, וזה עד ברכה חמישית שבכל אלו הביא הטור המניין וכנגד מה נתקן. אמנם אח"כ בברכה הששית והשביעית שלא כתב הטור המניין, הוכרח הר"ז הרופא להעתיק עניין סמיכות הברכות כדי שלא להשאירן חלק. ומברכה שמינית ואילך כבר העתיק לפעמים טעם הסמיכות, אבל בעיקר במקום שבטור לא נתבאר המניין. ומזה ברור שלא היה לפניו מקור אחר, רק דברי הטור. וכ"מ ממה שהעתיק בסיום מניין תיבות ברכה ראשונה, עניין ברכה הסמוכה לחברתה אשר אינו נוגע לעניינו, רק הטור ריש סי' קמ"ב כתב זה לרגל המלאכה אשר לפניו שמבאר באורך ענייני כל ברכה וברכה. ומ"מ העתיק הרז"ה דבר זה, כיון שהובא בטור בין מניין תיבות ברכה ראשונה למניין תיבות ברכה שנייה. וזה פשוט למבין שיעיין בזה. ויש להוסיף שאכן מצינו להר"ז במקום אחר מפירושו על הרמב"ם שהזכיר דב' הטור אורח חיים בהדיא בשמו, ודבריו אלו הבאנו בבארות יצחק הלכות תפילה ס"ק ג"ד. הרי שהיה ספרו לפניו:

וטרם שנבוא אל המכוון לבאר איך יכוננו מנייני התיבות בברכות שהביא הרז"ה לנוסחתינו, יש להעיר דהר"ז הרופא גירסתו בנוסח התפילה היא כנוסחת התכאליל הקדמוניות העולה בקנה אחד עם נוסח הרמב"ם, וכשאר חכמי תימן הקדמונים אשר דברי הרמב"ם נר' לפנייהם וכדמוכת בספריו בכמה מקומות, והעתיקנו מהם בחיבורנו המיוחד לענינים אלו הנקרא מענה לשון (המקום ב"ה יזכני להוציאו לאור בקרוב), יעויין שם לגבי נוסח ברוך שאמר, ולגבי נוסח ישתבת. ולגבי נוסח נשמת כל חי, כל דבר במקומו. וכן גורס בברכה מעין שבע מעון הברכות בוא"ו וחולם לא מעין. כמו כן עמד הרז"ה על סתירה בדב' הרמב"ם בהלכה לסדר התפילות בנוסח ברכת "מלך" אוהב צדקה ומשפט. ועי' למהרי"ץ בעץ חיים דף ו' ע"א בשם הרז"ה דגריס באשר יצר חללים חללים למ"ד בקמץ, לא חלולים. רק יש להעיר מדגריס בפ"י על הרמב"ם המעביר כבלי שינה בכ"ף (וכן גירסת רס"ג בסידורו). ומפרש מלשון כבלים לפי שהוא כאסור בזמן השינה. אמנם בפרק א' מהל' ברכות ראיתי כתוב חבלי בחי"ת. [שו"ר גם בפ' הר"ס אלעדני דגריס ברמב"ם כבלי ופ' מלשון כבלים כנו"ל, אך הוסיף דיש קורים חבלי בחי"ת]. וא"כ הרי אין ספק דבנוסח ברכות י"ח נמי היה גורס כנוסחת התכאליל כת"י המקובלת בידינו עד היום. לפ"ז אפילו לא היה המניין מתאים לנוסחת תימן, לא הוה קשיא ולא מידי, דהא דכוותה אשכחן זמנין לחכמי תימן שהעתיקו בספרייהם כמה מיילי דלא כנוסחא דידן, כיון שלא רצו לשנות מהמקור אשר ממנו העתיקו, כמו שביארנו בחיבורנו הנז' בכמה דוכתי. כיוצב"ז העתיק מהר"י בשירי פירוש הקדיש, שם הנוסח וימליך מלכותיה ביו"ד וחירק, אף שהוא עצמו בתכאליל שלו גרס וימלוך בוא"ו וחולם. גם כאן היינו מיישבים כן שהרז"ה העתיק כמו שמצא בטור (כמו שהוכחנו לעיל) ותו לא מידי:

אמנם בנדון דידן לא כן פני הדברים, ואדרבה לכי נעיין ונידוק נחזי דהר"ז הרופא לא העתיק

שים שלום, הוא יסוד שע"ו נהורין וכו' מכאן ואילך אמת מארץ תצמח ותתגדל וכו' וארצנו תתן יבולה (ברכת כהנים) כג"ץ ה' ערוגת הבשם (כמספר התיבות שבנוסח שים שלום לבדו) כארץ תוציא צמחה וכו' ע"כ. ובשער הכולל כתב דבשים שלום נ"ד תיבות. ובנוסח תימן ברצה ל"ח תיבות [גם לפי הנוסחאות דגרסי לדביר במקום אל דביר, ומוסיפים מהרה "באהבה" תקבל וכו']. במודים, ס"ד תיבות, ובשים שלום, מ"ו תיבות:

זה בסתם, אלא בהיפך, שהוא סידר הדברים מחדש בטוב טעם ודעת והתאימם לנוסחתינו. וזה יתברר לנו כאשר נערוך דבריו נגד דברי הטור ונמצא השינויים שביניהם (אף שברור שמקורו רק מהטור כנז"ל) ונראה שנעשו בכוונה. דהנה הטור לא הביא מניין התיבות שבכל תשע עשרה ברכות התפילה, רק שתיים עשרה מהן, והם א' ב' ג' ד' ה' ח' ט' י' י"ב י"ג י"ד ט"ו. ובברכה י"ב שהיא ברכת המינים מבואר בטור שיש בה כ"ט תיבות כנגד תורה שבכתב ותושבע"פ וכו' כנ"ל בהערה י"ז, ואלו הרז"ה שינה פסקא זו לגמרי, וכתב שיש בה כ"ב תיבות, כנגד כ"ב אותיות שכפר בהן המשומד. ועשה כן ע"פ נוסחתינו, ויהיב טעמא מדנפשיה לזה. עוד בברכה שמינית שהיא רפאינו איתא בטור שיש בה כ"ז תיבות, ואלו הרז"ה כתב כ"ג (עיין לעיל הערה י"א) וכונוסחתינו. וכן בברכה י"ג על הצדיקים השמיט מלהעתיק מש"כ הטור שיש בה מ"ב תיבות, כי בנוסחתינו מ' הויין. גם בנוסח ברכה י"ד שהיא תשכון דאיתא בטור שיש בה כ"ד תיבות, שינה וכתב שיש בה י"ח תיבות וכונוסחתינו (עיין ע"ז להלן). גם השמיט מלהעתיק בברכה ט"ו שהיא את צמח מש"כ הטור שיש בה כ' תיבות (עיין לעיל הערה י"ט שבהעתיק אחד אמנם נמצא, אבל לא היה זה אלא הגהה בגליון) והיינו טעמא לפי שבנוסחתינו ליכא אלא י"ד. כמו כן העתיק בברכה ז' ראה בעניינו כנוסחתי', ולא ראה נא בעניינו כמו שהוא בטור. מכל זה נראה בעליל שבבינה והשכל עשה הרז"ה זה, להתאימו לגרסתינו וכדי שלא תהא סתירה. ובשאר הברכות המניין שווה גם לדידן, בברכה ג' י"ד תיבות, ברכה ד' י"ז, וברכה ה' ט"ו:

ופש גבן לתרוצי מניין ארבע תיבות ברכות הנותרות א' ב' ט' וי', שבברכה א' כתבו הטור והרז"ה מ"ב תיבות, ולדידן הן רק ט"ל. בשנייה כתבו ג"א ולדידן הם מ"ח. בברכה ט' כתבו דהן ל' ולדידן בקיץ הן כ' ובחורף ג"ז. ובעשירית כתבו שהן כ' תיבות ולדידן הם כ"א: וזכינו בס"ד לבאר גם את זה (חוץ מברכה ט' דאכתי צ"ע, ובדוחק צ"ל דבזה אך העתיק מהטור), דהנה מצינו בתכלאל קדום משנת ה' רנ"ח ועוד תכאליל ישנות ומאוחרות ובכללן של מהר"י ונה דגרסי בברכה ראשונה וזוכר חסדי אבות ומרחם על בניהם ומביא גואל לבני בניהם, וגירסא זו שגורה עד היום בפי רבים בקהילותינו. (וע"ע מ"ש בזה בספר מענה לשון במקומו). וכ"כ באוצר התפילות דף קנ"ט ע"א מסידור תימני כת"י. א"כ איפא אכן נודע הדבר דשלש תיבות נוספות אלו הן המשלימות את מניין מ"ב תיבות שהעתיק הרז"ה ועל גירסא זו נתכוון, מאחר שהיא נמצאת בתכאליל קדמוניות. אבל לא יתכן לומר שכוונתו על תוספת תיבות למען שמו באהבה אחר תיבות לבני בניהם, מטעם שנוסחא זו לא נראית ולא נמצאת רק בתכאליל המאוחרות מתקופת כשלש מאות וחמשים שנה עד היום אשר הכניסוה לנוסחתם ע"פ נוסחת הספרדים (והאשכנזים, וכ"ה בטור וברד"א וכו') אבל בקדמוניות ליתא, א"כ אין מקום לומר שהרז"ה אשר היה לפני כשש מאות שנה גורס כן, מאחר שבימיו לא נתפשטה בתימן נוסחא זו, [אף שנמצאת היא בטור אשר ממנו העתיק דבריו], וכן ליתא ברב סעדיה וברמב"ם ובסידור ספרדי כמנהג כפא וקראסוב כנז' באוצר התפילות שם. אמנם גם גירסת ומרחם על בניהם לא נזכרה ברס"ג ורמב"ם, אבל ישנה בתכאליל קדמוניות ואין ידוע לנו מקורה, ונמצאת גם בנוסח פרס, וכבר מצינו להרז"ה שהביא הגירסא כקדמוניות אף שאינה ברמב"ם, כגון שמוסיף תיבות ברוך מושיע ומרחם בברוך שאמר, וכן אב האמת בברכה מעין שבע. כמ"ש בס"ד במענה לשון כל דבר במקומו:

כיוצא בזה בברכה ב' תשלום ג' התיבות הוא אם נוסף תי' רופא חולים, עוזר דלים סומך נופלים וכו' דאיתניהו בתכלאל הנז' משנת ה'רנ"ח ובעוד קדמוניות. וכ"ה גירסת מהר"י ונה. [אבל שכוונתו להוספת מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה כבדפוסים א"א לומר, כי זה אין בקדמוניות וכן ליתא ברס"ג וברמב"ם, וכנז' לעיל בברכה א']. והתיבה האחת דאכתי חסרה להשלים המניין, אינה מעכבת, כידוע בדרכי הגימטריאות שמוסיפין את הכולל, (ועיין לעיל הערה כ' אחד ממנייני התיבות בטור שהוא דחוק). וכן תראה להיעב"ץ בטעמי המניינים שהחשיב את הכולל וכמובא לעיל בהערה י"ב וי"ד וכ"ב (וע"ע סוף הערה ז'). וכן ראיתי עוד להיעב"ץ שכתב במנין תיבות ברכה אמצעית דמוסף (תכנת שבת לפי נוסחתם) וז"ל, ברכה ד' דמוסף מספר תיבותיה קנ"ח כמספר יוסף עם ב' כוללין, כי הוא בסוד יוסף הצדיק כנודע, ומוסף הוא יוסף בחילוף המ"ם בא"ת ב"ש. לנוסחא אחרינא הוא יוסף עם האותיות והכולל וכו' ע"כ. ואל יקשה בעיניך שפירשנו כוונת הר"ז הרופא שמנה בתוספת הכולל, כי מצינו לו בעצמו שמנה כן, שכ"כ בפירושו על הרמב"ם טעם היות שירת האזינו ס"ז שיטין מפני שהיא תוכחה, שהוא גימטריא הוכי"ח טו"ב מליאה, דנראה דר"ל עם הכולל שאז יהא מניינו ס"ז, וכמו שכתבנו בס"ד בקונטרס תגא דאורייתא. אלא שבכת"י אחר של פירוש הרז"ה מצאתי שכתוב הוכי"ח טוא"ב מליאה וכו' משמע דמליאה קאי על תוספת האל"ף (וכפשט לשונו מליאה) וצ"ע. ועכ"פ מניין הגימטריאות עם הכולל הוא נהוג בישראל מימים קדמונים כידוע, ובנפלאות מתורתך פרשת ויחי על פסוק אפרים ומנשה כראובן שמעון וגו' הבאנו ראיות לזה מן התורה. ועיין שדי חמד מערכת הגימ"ל כלל מ"ט:

ולפי זה מיושב גם כן מה שכתב דבברכה עשירית הן כ' תיבות, ובנוסחתינו הן כ"א, וכן מה שכתב דבברכה י"ד יש י"ח תיבות ולדידן אינן אלא י"ז, דחושבין בזה גם את הכולל. אמנם זה אתי שפיר יותר בפשיטות ע"פ נוסחת התכלאל משנת ה'רנ"ח דגריס תשכון בתוך ירושלים עירך בקרוב כאשר דברת, וכ"ה גירסת מהר"י ונה, דבזה אתי מניין י"ח תיבות בדקדוק:

המקום ברוך הוא יזכנו בקרוב ליסוד היכלו ובניין עירו, וישרה בתוכנו שכינתו, אכי"ר. ויהיו דברינו אלה בענין דקדוקי התיבות, לעילוי נשמתו של הצדיק והמדקדק במצוות ר' שלמה סיאני נע"ג, שהכרנוהו כאיש חיל ורב פעלים לתורה ולאמונה, תנצב"ה. ואשרי בניו אחריו.